

Ergenlerde Psikolojik Dayanıklılık İle Duygusal Özerklik Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Oğuzhan GÜLER¹

¹PhD, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, guleroguzhan21@gmail.com,

¹ORC-ID: 0000-0003-3603-3691

Demet PEKŞEN SÜSLÜ²

²Assist. Prof., Maltepe Üniversitesi, demetsuslu@maltepe.edu.tr,

²ORC-ID: 0000-0001-6791-004X

Geliş Tarihi/Received

Kabul Tarihi/Accepted

e-Yayım/e-Printed

08.11.2022

29.12.2022

30.12.2022

ÖZ

Araştırmada, ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ve duygusal özerklik düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Ayrıca duygusal özerklik puanları ile psikolojik dayanıklılık puanlarının cinsiyet, sınıf düzeyi, algılanan sosyo-ekonomik düzey, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu açısından farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir. Araştırma ilişkisel tarama modelinde bir araştırmadır. Araştırmanın çalışma grubunu 2019 - 2020 öğretim yılında Gaziantep ilindeki 800 (453 kadın, 347 erkek) lise öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada Bulut, Altundağ ve Doğan (2013) tarafından geliştirilen "Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği" ile Deniz, Çok ve Duyan (2013) tarafından Türkçeye uyarlanan "Duygusal Özerklik Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmada, psikolojik dayanıklılık puanları cinsiyet, sınıf, algılanan sosyo-ekonomik düzey, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu değişkenlerine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Duygusal özerklik puanları incelendiğinde cinsiyet, algılanan sosyo-ekonomik düzey ve baba eğitim durumu değişkenlerine göre farklılaşmadığı; sınıf düzeyi ve anne eğitim durumu değişkenlerine göre ise farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Ergen psikolojik dayanıklılığı ile duygusal özerklik değişkenleri arasında orta derecede negatif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Bu sonuç özerklik gelişiminin psikolojik dayanıklılığın önemli faktörleri olan koruyucu ve risk faktörleri üzerindeki etkisini ön plana çıkarmaktadır. Bu iki kavram kimlik ve kişilik gelişiminde etkili olduğu için ebeveynlerin çocuk yetiştirirken bilinçli olmaları adına uzmanlardan yardım almaları son derece önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik dayanıklılık, özerklik, duygusal özerklik, ergenler.

ABSTRACT

In the study, the relationship between psychological resilience levels and emotional autonomy levels of adolescents was examined. In addition, it was aimed to examine whether there is a significant relationship between emotional autonomy scores and psychological resilience scores in terms of gender, class level, perceived socio-economic level, mother's education level and father's education level. The study is in relational survey model. The study group of the research was conducted with the participation of 800 (453 women and 347 men) students in Gaziantep province in the 2019-2020 academic year. The "Adolescent Resilience Scale" developed by Bulut, Altundağ and Doğan (2013) and the "Emotional Autonomy Scale" adapted into Turkish by Deniz, Çok and Duyan (2013) were used in the study. In the study, it was concluded that psychological resilience scores did not differ according to the variables of gender, class, perceived socio-economic level, mother's education level and father's educational status. When the emotional autonomy scores were examined, it was found that they did not differ according to the variables of gender, perceived socio-economic level and educational status of the father; it was concluded that it differs according to class level and mother education level variables. A moderately negative significant relationship was found between adolescent psychological resilience and emotional autonomy variables. This result highlights the effect of autonomy development on protective and risk factors, which are important factors of resilience. Since these two concepts are effective in identity and personality development, it is extremely important for parents to get help from experts in order to be conscious while raising children.

Keywords: Psychological resilience, autonomy, emotional autonomy, adolescents.

3. Bu Makale, Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Tezli yüksek lisans programında tamamlanan Ergenlerde Psikolojik Dayanıklılık ile Duygusal Özerklik Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Güler, 2021) yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

1. GİRİŞ

Günümüzde, ergenlerde tıpkı diğer bireyler gibi yaşamın insanlığın karşısına çıkardığı zorluklarla mücadele etmektedir. Doğal afetler, yas durumu, aile içi şiddet ve akranlarla olan sorunlar bunlardan bazılarıdır. Bu tür problemlerle karşılaşan ergenlerin bir kısmı kolayca üstesinden gelebilirken bir kısmı ise zorluklar karşısında direnç gösteremeyip yıpranabilmektedir. Bu zor durumlardan güçlü ve sağlam bir şekilde başa çıkmak için bireylerin gösterdiği çaba ve dayanıklılık süreci psikolojik dayanıklılık kavramını oluşturmaktadır (Masten, 2001). Psikolojik dayanıklılığın "kendini toparlayan, çabuk iyileşebilen, güçlükleri atlatabilecek kabiliyetlere sahip olan, dirençli" anlamlarında kullanıldığı ifade edilmektedir (Krovetz, 1999).

Alan yazına baktığımızda psikolojik dayanıklılık kavramı yerine, yılmazlık (Gürkan, 2006; Öğülmüş, 2001; Özcan, 2005), kendini toplama gücü (Terzi, 2005), psikolojik sağlamlık (Gizir, 2007; Kararımak, 2006) ve dayanıklılık (Taşgın ve Çetin, 2006) gibi kavramlar kullanılmaktadır. İngilizce'de 'resilience' olarak ifade edilen bu kavramı en iyi açıklayan Türkçe karşılığın 'psikolojik dayanıklılık' olduğu belirtilmiştir (Basım ve Çetin, 2011).

Psikolojik dayanıklılık, risk faktörleri ve koruyucu faktörlerin birbiri ile etkileşiminden ortaya çıkmaktadır. Günlük yaşantımızda karşımıza çıkabilecek olan stres kaynaklı sorunlar, olumsuz çevresel etkenler risk faktörlerini oluşturur. Bunlar ise bireyin zarar görmesine sebep olmaktadır. Ailesel, toplumsal ve çevresel kaynaklı olumlu durumlar ise bu risk faktörlerine karşı destek olan koruyucu faktörleri oluşturduğu söylenmektedir. (Kumpfer, 1999; Norman, 2000).

Psikolojik dayanıklılığı yüksek olan bireylerin yeni arkadaş ortamlarına girdiklerinde çekimser davranmayıp etrafındakilerle kısa zamanda yakınlaşıp onlarla pozitif ilişkiler kurabilmek için etkili iletişim becerilerini kullandığı ifade edilmektedir. Bu bireyler kendilerine güvenirlere ve kendilerine saygı duyarlar bunu diğer insanlara da yansıtırlar. Psikolojik dayanıklılık düzeyi düşük olan bireylerin ise büyük çoğunluğu erken çocukluk döneminde bağımsızlık duygusu kazanamamış, kendi kararlarını verirken dış etmenlerden oldukça fazla etkilenen, öz güven eksikliği ve çekingenlik yaşayan ve mücadele azmi olmayan, sosyalleşmekte zorlanan bireyler olduğu vurgulanmaktadır (Gürkan, 2006).

Alanyazında psikolojik dayanıklılık ile ilgili yapılan bazı araştırmalarda; ergenlerde psikolojik dayanıklılık ile benlik imgesi, benlik kurgusu ve benlik saygısı arasındaki ilişki (Koç Yıldırım, 2014; Purmut, 2016; Sarıkaya, 2015), psikolojik dayanıklılık ile algılanan sosyal destek, önemli yaşam olayları, okul bağlılığı arasındaki ilişki (Orman, 2016; Turgut, 2015), ergenlik dönemi bireylerinin kişilik özellikleri, aile yapıları ve duygusal zeka düzeyleri arasındaki ilişkinin incelendiği görülmüştür (Özkan, 2019; Saka ve Ceylan, 2018; Uçar, 2020).

Psikolojik dayanıklılıkla ilgili yapılan araştırmalarda sık vurgulanan özellikler, insanların hayatlarında karşılaştıkları risk faktörlerine karşı hafifletici etkisi olan koruyucu faktörlerdir (Masten, 2001; Rutter, 2006). Bireylerin olumsuzluklarla baş edebilmesi, onlara uyum sağlayabilmesi ve bunlara ilişkin hayatında başarıyı yakalayabilmesi, yani koruyucu faktörler olarak tanımlanan kişilik özelliklerini kendinde bulundurması, dayanıklı bireyler olduğunun bir göstergesi, şeklinde ifade edilmektedir (Gürkan, 2006; Gizir, 2007).

Psikolojik dayanıklılıkla ilgili yapılan tanımlar ele alındığında, hepsinin özünde psikolojik dayanıklılığın geliştirilebilen, dinamik bir süreç olduğu söylenilir. Ayrıca dayanıklılık kavramının ortaya çıkabilmesi için bireyin olumsuz durumlarla karşılaşması, bu durumlarla etkin bir şekilde baş edilebilmesi ve koruyucu faktörler adı altında nitelendirilen kişilik özellikleri sayesinde durumlara uyum sağlayabilmesi gerekmektedir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde, bireylerin karşılaştığı olumsuz durumlar ile baş etmede ve yaşama uyum sağlamada psikolojik dayanıklılık kavramının önemli olduğu desteklenmektedir.

Ergenlik dönemindeki bireylerin gelişimi ile ilgili yapılan araştırmalarda özerklik kavramı da çok önemli bir yer tutmaktadır. Bu dönemde bireyin hem kendi ayakları üzerinde durma çabası, hem de fiziksel, bilişsel ve sosyal gelişim alanlarında yaşadığı değişimler özerkliğe temel oluşturmaktadır. Özerklik, bireylerin özellikle aileleriyle olan ilişkilerindeki değişimlerle ilgili bağımsızlık göstermesi, bağımsız kararlar alıp onlara uyma becerisinin gelişmesi, başkalarının istekleri ve baskılarına direnerek kendi kararlarını verebilmesi şeklinde tanımlamaktadır (Steinberg, 2007). Özerk bireyler bilinçli ve dışa bağımlılıktan uzak bir şekilde kararlarını vermekteler. Ergenlik dönemi ise bireyin bağımsızlığa en çok yaklaştığı dönem olarak vurgulanmaktadır. Ayrıca özerklik gelişimi ergenlerin, hayata hazırlanmaları ve uyum sağlamaları açısından gelişimlerine katkı sağlamaktadır. Sağlıklı özerklik gelişimi suç işleme, ruh sağlığının korunması, madde

kullanımı gibi çeşitli risklerden uzak durulması ve meslek hayatında daha üst hedeflere ulaşma noktasında da önemli görünmektedir (Özdemir ve Çok, 2011).

Özerklik kavramı araştırmacılar tarafından bazı alt kategorilere ayrılmaktadır (Steinberg, 2007). Bu kategoriler davranışsal özerklik, değer özerkliği ve duygusal özerklik olarak belirtilmektedir. Duygusal özerklik kavramı ilk önce Steinberg ve Silverberg (1986) tarafından dile getirilmiş, çok sayıda araştırmacı tarafından incelenmiştir. Steinberg ve Silverberg (1986)'e göre duygusal özerklik, ebeveynlerden ve akranlardan bağımsızlaşmadır. Duygusal özerklik boyutu duyuşsal ve ilişkisel öğelerden oluşmaktadır. Duygusal özerklik ergenliğin ilk dönemlerinden başlayıp genç yetişkinliğe kadar devam ettiği ifade edilmektedir.

Duygusal özerkliği kazanan ergenler, yardıma ihtiyaç duyduklarında bunları ebeveynlerine çok fazla yansıtmamaktadırlar. Duygusal bağları ebeveynlerden akranlara ya da duygusal ilişkilere doğru geçmektedir. Bu ergenler için ebeveynleri yalnızca ebeveyn olmaktan çıkar, artık bir birey olarak görülmektedir (Erçevik, 2014).

Duygusal özerklik ile ilgili yapılan bazı araştırmalarda; ergenlerde duygusal özerkliğin, öznel iyi oluş ve sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişki (Erçevik, 2014; Güney, 2017), duygusal özerkliğin, anne-baba tutumları ve özerklik gelişimi arasındaki ilişki (Koç, 2019; Yılmaz, 2007), duygusal özerkliğin, akıllı telefon bağımlılığı, zorbalık eğilimi, arkadaşla bağlanma, benlik saygısı ve karar verme arasındaki ilişkinin incelendiği görülmüştür (Çimen, 2017; Güneş, 2018; Yazıcı, 2019).

Psikolojik dayanıklılık ve duygusal özerklik kavramları insanların hayatlarında önemli rolü olan kavramlardır. Psikolojik dayanıklılık bireylerin hayatlarını başarılı ve güçlü bir şekilde devam ettirmesi, stres ve kaygı durumlarıyla karşılaştığında bu durumlarla baş etmesi gerektiği durumlarda belirleyici olduğu görülmektedir (Ernas, 2017). Duygusal özerklik ise bireylerin duygusal anlamda kararlarını sağlıklı bir şekilde alması, duygusal anlamda bağımsız olması olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca ergenlik döneminin gelişimsel özelliklerinden bir tanesi de özerklik kazanmak, aileden bağımsızlaşabilmektir. Bu süreç zorlu ve sancılı olabilmektedir. Bu noktada ise psikolojik dayanıklılık kavramının bu süreci etkileyebileceği düşünülmektedir. Ergenlerin karşılaştıkları zorluklarla baş edebilmeleri ergenlik dönemini mümkün olduğunca az hasarla atlatabilmeleri bireylerin psikolojik sağlığı açısından son derece önemlidir. Duygusal özerklik ergenlik döneminde gelişmeye

başlamaktadır. Psikolojik dayanıklılığın, ergenlerin duygusal özerklik kazanım sürecinde önemli olduğu düşünüldüğünden bu araştırmanın yapılma gereği duyulmuştur. Psikolojik dayanıklılık, travmatik olaylarla karşı karşıya gelen bireylerde görülmektedir, özerklik ise, dışarıdan kontrole ve belirlenmeye izin vermeyen, kendi hayatı kendi kontrolünde olan kişi olarak tanımlanır ve bu nedenle özerklik bireylerin travmatik ve stresli anılarıyla daha iyi mücadele etmesini sağladığı belirtilmektedir (Ernas, 2017). Ayrıca duygusal özerklik döneminde risk faktörlerinin artması sebebiyle, psikolojik dayanıklılık ile duygusal özerklik kavramlarını birlikte ele alma gereği görülmüştür. Duygusal olarak özerk olan birey aileden bağımsızlaşmakta ve kendi kendine özgür kararlar verebilmektedir. Bu süreçte birey olumsuz durumlarla karşılaşabilmektedir (Akman, Abaslı ve Polat, 2018). Bu araştırmanın psikolojik dayanıklılık ile duygusal özerklik arasındaki ilişkinin boyutunu ortaya koyması, bu konularla ilişkin yapılacak araştırmalara ışık tutması ve alan yazına katkı sağlaması beklenmektedir. Ayrıca her iki kavramı ergen grubu ile ele alan başka bir araştırmaya rastlanmamıştır. Buradan hareketle bu araştırmada ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile duygusal özerklik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

2. YÖNTEM

2.1 Araştırma Modeli

Bu araştırma ergenlerde psikolojik dayanıklılık ile duygusal özerklik arasındaki ilişkilerini inceleyen ilişkisel tarama modelinde bir araştırmadır.

2.2 Araştırma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu 2019 - 2020 eğitim-öğretim yılında, Gaziantep il merkezinde bulunan öğrenci sayısı yüksek ve kolay ulaşılabilen 6 farklı lisede eğitim gören 9, 10, 11 ve 12.sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Veri toplanacak okulların belirlenmesinde seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme (convenience sampling) yöntemi temel alınmıştır (Büyüktürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2015). Bu yöntemle göre, araştırmacının kolay ulaşabileceği ve izin açısından sorun yaşamayacağı bir örneklemden verileri toplamak mümkündür. Araştırmada verileri toplamak amacıyla 830 öğrenciye ulaşılmış ve belirlenen form ve ölçekler uygulanmıştır. Eksik bir şekilde doldurulan ölçekler analizlere dahil edilmemiştir. Araştırma bulgularına 800 katılımcı ile ulaşılmıştır. Araştırmanın çalışma gurubunu oluşturan öğrencilerin demografik değişkenlere ilişkin frekansları ve yüzdelik değerleri Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri (N=800)

Değişken	Grup	f	%
Cinsiyet	Kız	453	56,6
	Erkek	347	43,4
Sınıf Düzeyi	9.Sınıf	256	32,0
	10.Sınıf	205	25,6
	11.Sınıf	241	30,1
	12.Sınıf	98	12,3
Algılanan Sosyo-Ekonomik Düzey	Düşük	118	14,8
	Orta	591	73,9
	Yüksek	91	11,4
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	287	35,9
	Ortaokul	171	21,4
	Lise	215	26,9
	Ön Lisans - Lisans	103	12,9
	Yüksek Lisans - Doktora	24	3,0
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	187	23,4
	Ortaokul	181	22,6
	Lise	222	27,8
	Ön Lisans - Lisans	165	20,6
	Yüksek Lisans - Doktora	45	5,6
	Toplam	800	100

Tablo 1.'de görüldüğü üzere, araştırmaya katılanların %56,6'ı (n=453) kız öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılanların %32,0'ı (n=256) 9. sınıf öğrencisidir. Araştırmaya katılanların ailelerinin %73,9'u(n=591) orta sosyo-ekonomik düzeye sahiptir. Katılımcıların annelerinin eğitim durumu bakımından %35,9'u (n=287) ilkokul mezunudur. Katılımcıların babalarının eğitim durumu bakımından %27,8'i (n=222) lise mezunudur.

2.3 Veri Toplama Araçları

Araştırmada, araştırmanın amacı doğrultusunda verileri toplamak için araştırmacı tarafından geliştirilen "Kişisel Bilgi Formu", Bulut, Altundağ ve Doğan (2013) tarafından

geliştirilen "Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği" ve Deniz, Çok ve Duyan (2013) tarafından Türkçeye uyarlanan "Duygusal Özerklik Ölçeği" kullanılmıştır.

2.4 Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından oluşturulan formda cinsiyet, sınıf düzeyi, algılanan sosyo-ekonomik düzey, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumunu öğrenmek için sorular bulunmaktadır.

2.5 Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (EPDÖ)

Araştırmada ergenlerin psikolojik dayanıklılıklarını ölçmek adına Bulut, Altundağ ve Doğan (2013) tarafından geliştirilmiş ve 29 maddeden oluşmakta olan "Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek dördümlü likert tipinde olup, ölçekten alınabilen puanlar ise 29 ile 116 arasında değişmektedir. Bana hiç uygun değil seçeneğine "1" puan verilirken, bana çok uygun seçeneğine "4" puan olmak üzere dördümlü derecelendirme ile değerlendirilmektedir. Ölçekte ters kodlanan maddeler bulunmaktadır. Bunlar 7, 10, 11, 14, 15, 16, 17, 22, 23 ve 26. maddelerdir. Ölçeğin yapı geçerliğini test etmek için Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA), güvenilirliğini test etmek için test-tekrar-test yöntemi, Cronbach Alfa iç tutarlık yöntemi, maddelerin alt-üst grup karşılaştırma yöntemi ve madde toplam korelasyonuna bakılmıştır. Ölçüt geçerliğini test etmek için Problem Çözme Envanteri (PÇE), Kontrol Odağı Ölçeği (KOÖ) ve Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ) kullanılmıştır. Bulut, Altundağ ve Doğan (2013) tarafından yürütülen çalışmada ölçeğin cronbach alfa katsayısı .87 iken bu araştırmada .86 bulunmuştur.

2.6 Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ)

Araştırmada Steinberg ve Silverberg (1986) tarafından geliştirilen, Deniz, Çok ve Duyan (2013) tarafından Türkçeye uyarlanan "Duygusal Özerklik Ölçeği" (DÖÖ) kullanılmıştır. Orijinal formu İngilizce olan ölçek 20 maddeden oluşmuştur. Türkiye'de yapılan uyarlama ile bu araştırmada 14 maddeden oluşan form uygulanmıştır. Ölçek dördümlü likert tipinde olup, ölçekten alınabilen puanlar ise 14 ile 56 arasında değişmektedir. Ölçekte tüm maddeler bana hiç uygun değil (1 puan), bana uygun değil (2 puan), bana uygun (3 puan), bana tamamen uygun (4 puan) olmak üzere dördümlü derecelendirme ile değerlendirilmektedir. Ölçeğin orijinalinde maddeler 4'ten 1'e doğru puanlanmaktadır fakat bu uygulama yöntemi zorluklar oluşturduğu için Türkçe formunda maddeler dönüştürülüp puanlama 1 ile 4 arasında düzenlenmiştir. Toplam puanların hesaplanması için 4, 6, 10, 12 ve 14 numaralı

maddeler ters kodlanmıştır. Deniz, Çok ve Duyan (2013) yapılan çalışmada ölçeğin cronbach alfa güvenirlik katsayısı puanlarında .79 iken bu araştırmada .83 bulunmuştur.

2.7 Verilerin Toplanması

Araştırma gurubunu oluşturacak öğrencilere veri toplama araçlarının uygulanması için Maltepe Üniversitesinden etik kurul onayı (REF: 2019/07-44) ve Gaziantep İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınmıştır. Araştırma yapılacak okulların yöneticileriyle ve rehberlik servisiyle görüşülerek uygulamaların yapılacağı günler ve saatler belirlenmiştir. Uygulama öncesinde gerekli açıklamalar yapılmış, gönüllülük esasına uygun davranılarak veri toplama araçları araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilere uygulanmıştır. Veriler 2019 yılının Aralık ayında toplanmıştır.

2.8 Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Araştırma sonucunda elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılıp SPSS 22 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmada ergen psikolojik dayanıklılığı ve duygusal özerklik bağımlı değişkenler, ergenlerin cinsiyet, sınıf düzeyi, algılanan sosyo-ekonomik düzey, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu bağımsız değişkenler olarak kabul edilmiştir.

Veri seti analize hazır hale getirildikten sonra, öncelikle veri setinin dağılım özelliklerini belirlemek üzere analizler gerçekleştirilmiştir. Yapılan normallik testleri Tablo 2.'de verilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (EPDÖ) ve Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ) Normallik Testi Sonuçları

	Çarpıklık	Basıklık
EPDÖ	,427	,072
DÖÖ	,041	-,174

Tablo 2.'de görüldüğü gibi, katılımcıların Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin (EPDÖ) çarpıklık değeri ,427 ve basıklık değerinin ise ,072 olduğu gözlenmiştir. Duygusal Özerklik Ölçeğinin (DÖÖ) çarpıklık değeri ,041 ve basıklık değerinin -,174 olduğu gözlenmiştir.

Basıklık ve Çarpıklık değerleri -1,5 ile +1,5 olduğu zaman normal dağılım olduğu kabul edilmektedir (Tabachnick and Fidell, 2013). Çarpıklık katsayısı -1 ile +1 aralığında kalıyorsa puanların normal dağılımından önemli bir sapma göstermediği söylenebilir (Büyüköztürk, 2006). Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin (EPDÖ) ve Duygusal Özerklik Ölçeğinin

(DÖÖ) normal dağılım ölçülerini karşıladıkları belirlenmiştir. Bu bulgudan hareketle araştırmada parametrik testler kullanılmıştır. Araştırmada katılımcıların ergen psikolojik dayanıklılık ile duygusal özerklik ölçeklerinden elde ettikleri puanların cinsiyet değişkeni açısından farklılaşıp farklılaşmadıklarını belirlemek üzere t-Testi uygulanmıştır. Ergenlerin sınıf düzeyi, algıladıkları sosyo-ekonomik düzey, anne ve baba eğitim durumu değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadıklarını belirleyebilmek için de ANOVA testi kullanılmıştır. Gruplar arasında anlamlı farklılaşmalar saptandığında, farklılaşmanın yönü ve büyüklüğünü belirlemek için Post-Hoc testlerden Games-Howell ve Scheffe testi kullanılmıştır. Katılımcıların ölçeklerden aldıkları puanlar çerçevesinde birbirleriyle olan ilişkilerini belirleyebilmek amacıyla Pearson Korelasyon Testi uygulanmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmaya katılan ergenlere uygulanan Psikolojik Dayanıklılık ve Duygusal Özerklik Ölçeklerinden alınan puanlar için yapılan betimleyici istatistik sonuçları Tablo 3'te görülmektedir.

	\bar{X}	SS	Min	Max
EPDÖ Puanları	53,00	11,45	29	116
DÖÖ Puanları	34,00	7,54	14	56

Tablo 3.'te görüldüğü gibi, EPDÖ 29 maddeden oluşmaktadır ve ölçekten alınabilen en düşük puan 29, en yüksek puan ise 116'dır. EPDÖ'den alınan puanların yüksek olması psikolojik dayanıklılığın yüksek olduğu, alınan puanların düşük olması ise psikolojik dayanıklılığın düşük olduğu anlamına gelmektedir. Araştırmaya katılım gösteren ergenlerin ortalama psikolojik dayanıklılık puanı \bar{X} Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği= 53,00±11,45 olarak hesaplanmıştır.

DÖÖ 14 maddeden oluşmaktadır ve ölçekten alınabilen en düşük puan 14, en yüksek puan ise 56'dır. DÖÖ'den alınan puanların yüksek olması duygusal özerkliğin yüksek olduğu, puanların düşük olması ise duygusal özerkliğin düşük olduğu anlamına gelmektedir. Araştırmaya katılım gösteren ergenlerin ortalama duygusal özerklik puanı \bar{X} Duygusal Özerklik Ölçeği= 34,00±7,54 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 4. EPDÖ ve DÖÖ Puanlarının Cinsiyete Göre T Testi Sonuçları (N=800)

	Cinsiyet	N	Ortalama	SS	t	sd	p
--	----------	---	----------	----	---	----	---

EPDÖ Puanları	Erkek	347	1,86	,39	-,504	798	,614
	Kız	453	1,88	,40			
DÖÖ Puanları	Erkek	347	2,45	,51	1,550	798	,122
	Kız	453	2,39	,56			

*p>.05

Tablo 4.'te görüldüğü gibi, EPDÖ'nün "cinsiyet" değişkenine göre puan ortalamaları incelendiğinde, kız öğrencilerinin ortalamaları ($X=1,88$); erkek öğrencilerin ortalamalarından yüksek olduğu ($X=1,86$) belirlenmiştir. Yapılan analiz sonucunda, EPDÖ puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı biçimde farklılaşmadığı [$t(2,798)=-,504$ $p>0,05$] saptanmıştır.

DÖÖ puanlarının "cinsiyet" değişkenine göre ortalamaları incelendiğinde, erkek öğrencilerin ortalamaları ($X=2,45$); kız öğrencilerin ortalamalarından yüksek olduğu ($X=2,39$) belirlenmiştir. Yapılan analiz sonucunda, duygusal özerklik puanlarında cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı [$t(2,798)=1,550$ $p>0,05$] görülmüştür.

Tablo 5. EPDÖ ve DÖÖ Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Anova Testi Sonuçları

		Kareler		Kareler	F	P	Etki
		Toplamı	sd				
EPDÖ Puanları	Gruplar Arasında	,040	1	,040	,254	,614	
	Gruplar İçinde	124,716	798	,156			
	Toplam	124,756	799				
DÖÖ Puanları	Gruplar Arasında	3,544	3	1,181	4,116	,007*	0.1
	Gruplar İçinde	228,486	796	,287			
	Toplam	232,030	799				

*p<.05

Tablo 5.'te görüldüğü gibi, EPDÖ'nin toplam puanları bakımından sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaşmadığı [$F(1,798)=,254$ $p>0.05$] sonucuna ulaşılmıştır. DÖÖ Puanlarının ise sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaştığı [$F(3,796)=4,116$ $p<0.05$] sonucuna ulaşılmıştır. Bu farklılığın sınıflar arası etki büyüklüğü değerlerine bakıldığında (Cohen's $d=0,15$) düşük düzeyde bir etkinin olduğu söylenebilir. Farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi için yapılan Games-Howell testinde anlamlı farklılaşma durumunun yalnızca 9. ve 11. Sınıf öğrencileri arasında ve 9. sınıf öğrencileri lehine olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$).

Tablo 6. EPDÖ ve DÖÖ Puanlarının Algılanan Sosyo-Ekonomik Düzey Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
EPDÖ Puanları	Gruplar Arasında	,618	2	,309	1,984	,138
	Gruplar İçinde	124,138	797	,156		
	Toplam	124,756	799			
DÖÖ Puanları	Gruplar Arasında	,968	2	,484	1,669	,189
	Gruplar İçinde	231,062	797	,290		
	Toplam	232,030	799			

*p>.05

Tablo 6.'da görüldüğü gibi EPDÖ puanlarının algıladığı sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre farklılaşmadığı [F(2,797)=1,984 p>0.05] sonucuna ulaşılmıştır. Aynı şekilde DÖÖ Puanlarının da sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre farklılaşmadığı [F(2,797)=1,669 p>0.05] sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 7. EPDÖ ve DÖÖ Puanlarının Anne ve Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları

			Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Etki Büyüklüğü
Anne Eğitim Durumu	EPDÖ Puanları	Gruplar Arasında	,520	4	,130	,833	,505	
		Gruplar İçinde	124,235	795	,156			
		Toplam	124,756	799				
DÖÖ Puanları	Gruplar Arasında	Gruplar Arasında	4,371	4	1,093	3,816	,004*	0.1
		Gruplar İçinde	227,659	795	,286			
		Toplam	232,030	799				
Baba Eğitim Durumu	EPDÖ Puanları	Gruplar Arasında	,388	4	,097	,621	,648	
		Gruplar İçinde	124,367	795	,156			
		Toplam	124,756	799				
DÖÖ Puanları	Gruplar Arasında	Gruplar Arasında	2,195	4	,549	1,898	,109	
		Gruplar İçinde	229,835	795	,289			
		Toplam	232,030	799				

*p>.05

Tablo 7.'de görüldüğü gibi, EPDÖ puanlarının anne eğitim durumu değişkenine göre farklılaşmadığı [F(4,795)=,833 p>0.05] sonucuna ulaşılmıştır. Fakat DÖÖ Puanlarının anne

eğitim durumu değişkenine göre farklılaştığı [$F(4,795)=3,816$ $p<0.05$] sonucuna ulaşılmıştır. Bu farklılığın anne eğitim durumları arası etki büyüklüğü değerlerine bakıldığında (Cohen's $d=0,19$) düşük düzeyde bir etkinin olduğu söylenebilir. Farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi için yapılan Scheffe testi sonucuna göre annesi ilkökul mezunu ve ortaokul mezunu olan katılımcıların, annesi yüksek lisans/doktora mezunu olan katılımcılardan anlamlı biçimde farklılaştıkları saptanmıştır ($p<0.05$). Geri kalan gruplar arasında anlamlı farklılaşmalar bulunmamaktadır. Annesi ortaokul ve ilkökul eğitimi almış öğrencilerin puanları annesi yüksek lisans/doktora eğitimi almış öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

EPDÖ puanlarının baba eğitim durumu değişkenine göre farklılaşmadığı [$F(4,795)=,621$ $p>0.05$] sonucuna ulaşılmıştır. Aynı şekilde DÖÖ Puanlarının da baba eğitim durumu değişkenine göre farklılaşmadığı [$F(4,795)=1,898$ $p>0.05$] sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 8. EPDÖ Puanı ve DÖÖ Puanı Arasındaki İlişkinin İncelenmesine Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları (N=800)

		EPDÖ	DÖÖ
EPDÖ	r	1	
DÖÖ	r	-,47*	1

* $p<0,01$

Katılımcıların ergen psikolojik dayanıklılık ölçeğinden elde ettiği puanları ile duygusal özerklik ölçeğinden elde ettiği puanları göz önüne alınarak yapılan pearson korelasyon testinin sonucu yukarıda Tablo 8.'de sunulmuştur. Sonuçlar incelendiğinde Ergen Psikolojik Dayanıklılığı ile Duygusal Özerklik değişkenleri arasında negatif yönde, anlamlı korelasyon bulunduğu saptanmıştır. Söz konusu korelasyonun katsayısı $-0,47$ olarak bulgulanmıştır ($r=-0.47$, $p<0,01$). Bir başka ifadeyle değişkenlerden herhangi birinde meydana gelecek 1 puanlık bir değişim, diğer değişkenin katsayısını $r = -0,47$ puan düşürmektedir. Psikolojik dayanıklılık ile duygusal özerklik puanları arasındaki ilişki orta derecede ve negatif yöndedir.

4. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmanın temel amacı ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ve duygusal özerklik düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Ayrıca duygusal özerklik puanları ile psikolojik dayanıklılık puanlarının cinsiyet, sınıf düzeyi, algılanan sosyo-ekonomik düzey, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu açısından anlamlı bir farklılık olup olmadığının incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmada, ergenlerin psikolojik dayanıklılık puanlarının cinsiyet açısından anlamlı fark gösterip göstermediği incelendiğinde; araştırmaya katılan ergenlerin dayanıklılık puanları arasında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazın incelendiğinde, ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin cinsiyete açısından farklılaştığını gösteren (Hoşoğlu ve ark., 2018; Ernas, 2017; Atarbay, 2017; DüNDAR, 2016; Aktaş, 2016; Turgut, 2015; Güngörmüş, Okanlı ve Kocabeyoğlu, 2015; Bahadır, 2009; Önder ve Gülay, 2008; Benard, 1993) araştırma sonuçlarına ulaşılmıştır. Bununla birlikte bu araştırmada elde edilen bulgularla paralellik gösteren psikolojik dayanıklılığın cinsiyet açısından farklılaşmadığı, (Uçar, 2020; Sarıkaya, 2019; Saka ve Ceylan, 2018; Purmut, 2016; Demir, 2016; Gürkan, 2014; Altundağ, 2013; Aydoğdu, 2013; Ülker Tümlü ve Recepoğlu 2013; Sezgin, 2012; Tümlü, 2012; Terzi, 2008; Özcan, 2005) sonuçlarına da ulaşan araştırmalar bulunmaktadır. Psikolojik dayanıklılığın cinsiyete göre farklılık göstermemesinin sebebi, ergenlik döneminde bireylerin, kaygı, stres, gerginlik ve çatışma durumlarıyla daha sık karşılaşabildiğinden, bu durumların cinsiyet ayrımı olmaksızın hem kızlarda hem de erkeklerde ergenlik döneminin bir parçası olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada, ergenlerin duygusal özerklik puanlarının cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelendiğinde; araştırmaya katılan ergenlerin duygusal özerklik puanlarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazın incelendiğinde duygusal özerkliğin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştıran birçok araştırmada, bu araştırmanın bulgularıyla tutarlı sonuçlar elde edilmiştir (Toprak, 2019; Güneş, 2018; Demir ve Karabacak, 2017; Aydın, 2015; Erçevik, 2014; Chou, 2000). Ancak duygusal özerkliğin kazanılmasına ilişkin cinsiyet farklılığının bulunduğu çalışmalar da vardır. Kızların duygusal özerklik puanlarının erkeklerden daha yüksek bulunduğu (Sesli, 2014; Esen-Çoban, 2013; Yektaş, 2013; Tung ve Dhillon, 2006; McBride-Chang ve Chang, 1998; Chen, 1994; Lamborn ve Steinberg, 1993; Steinberg ve Silverberg, 1986) erkeklerin duygusal özerklik puanlarının kızlardan daha yüksek olduğu (Güney, 2017; Ryan ve Lynch, 1989) araştırmalar bulunmaktadır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre, kız ve erkek ergenlerin toplam duygusal özerklikleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Bu bulgu toplumumuzda son yıllarda kız ve erkek çocuklarına yüklenen toplumsal cinsiyet rollerinde de azalma olduğu şeklinde yorumlanabilir. Ataerkil toplum yapısında erkeklere daha az müdahale ve daha çok ayrımcılık yapıldığı görülmekteydi. Fakat son yıllarda eğitim seviyemizin artması,

teknolojinin ve sosyal medyanın etkisiyle dünyanın küreselleşmesi, sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerinin genişlemesi gibi bir takım etkenler sayesinde bu ayrımcılık ve kayırma toplumumuzda azalmaya başlamıştır. Ailelerin çocuk yetiştirirken cinsiyetlerinden ötürü farklı tutum ve davranışlar sergilemediği düşünülmektedir.

Araştırmada, ergenlerin psikolojik dayanıklılık puanlarında sınıf düzeyi açısından anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazın incelendiğinde, ergenlerin psikolojik dayanıklılık puanlarının sınıf düzeyine göre farklılaştığını gösteren (Uçar, 2020; Orman, 2016) araştırmalarla birlikte; sınıf düzeyine göre farklılaşmadığını (Özcan, 2015; Koç-Yıldırım, 2014) gösteren araştırmalar bulunmaktadır. Özcan (2015) ve Koç Yıldırım (2014) çalışma sonuçları bu araştırma sonucunda elde edilen bulguları destekler niteliktedir.

Araştırmada, ergenlerin duygusal özerklik puanlarının sınıf düzeyi açısından anlamlı fark gösterip göstermediği incelendiğinde; araştırmaya katılan ergenlerin duygusal özerklik puanlarında sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu farklılığın 9. ve 11. sınıf öğrencileri arasında olduğu görülmüştür. 9. sınıf öğrencilerinin duygusal özerklik puanları 11. sınıf öğrencilerine kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Alan yazın incelendiğinde, bu araştırma sonucunda elde edilen bulguları destekleyen ve ergenlerin duygusal özerklik puanlarının sınıf düzeyine göre anlamlı biçimde farklılaştığını gösteren (Koç, 2019; Demir ve Karabacak, 2017; Aydın, 2015; Erçevik, 2014; Beyers ve Goossens 1999; Steinberg ve Silverberg 1986) araştırmaların yanında; sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılaşma görülmeyen, (Güneş, 2018; Çimen, 2017) araştırmalar da bulunmaktadır. Bu araştırmada duygusal özerklik puanlarının 9. sınıf öğrencilerinde 11.sınıf öğrencilerinden yüksek olduğu saptanmıştır. Demir ve Karabacak (2017) araştırmalarında sınıf düzeyi arttıkça duygusal özerkliğin azaldığını ortaya koymuştur. Bu sonuç bu araştırmanın bulgularını desteklemektedir. 11. sınıf öğrencilerinin duygusal özerklik puanlarının düşük olması, öğrencilerin üniversite sınavlarına yaklaştıkları için sınav kaygısı ve sınav stresinin artmasından dolayı ailelerine karşı duygusal olarak daha çok bağımlı hale geldikleri düşünülmektedir. 9. sınıf öğrencilerinin duygusal özerklik puanlarının yüksek olması ise öğrencilerin yeni bir eğitim kademesine geçiş yaptıkları için öğrencilerin yeni akranlarla kaynaşp daha çok bağ kurdukları ve vakit geçirdikleri için ailelerinden duygusal olarak uzaklaştıkları düşünülmektedir.

Araştırmada, ergenlerin psikolojik dayanıklılık puanlarının algılanan sosyo-ekonomik düzey değişkeniyle arasında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelendiğinde; araştırmaya katılan ergenlerin psikolojik dayanıklılık puanlarında algılanan sosyo-ekonomik düzeye göre anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazın incelendiğinde, ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin algılanan sosyo-ekonomik düzey açısından anlamlı bir farklılığın bulunduğunu ortaya koyan (Hoşoğlu ve ark., 2018; Atarbay, 2017; Güngörmüş Okanlı ve Kocabeyoğlu, 2015; Bildirici, 2014) araştırmalar bulunduğu gibi bu araştırma sonucunda elde edilen bulguları destekleyen ve anlamlı farkın olmadığını gösteren (Sarıkaya, 2019; Ernas, 2017; Orman, 2016; Sezgin, 2016; Özcan, 2015; Toprak, 2014; Liu ve ark., 2012;) araştırmalarda bulunmaktadır. Algılanan sosyo-ekonomik düzeyin ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinde farklılık göstermemesinin sebebi, araştırma grubundaki öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeylerinin dağılımına baktığımızda grubun neredeyse dörtte üçünün orta sosyo-ekonomik düzeyde olduğunu belirtiyor. Bu durum sosyo-ekonomik düzeye göre fark bulunmamasının sebebi olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada, ergenlerin duygusal özerklik puanlarının algılanan sosyo-ekonomik düzey açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelendiğinde; araştırmaya katılan ergenlerin duygusal özerklik puanlarında algılanan sosyo-ekonomik düzeye göre anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazın incelendiğinde, bu araştırma sonucunda elde edilen bulguları destekleyen ve ergenlerin duygusal özerklik düzeylerinin algılanan sosyo-ekonomik düzeyine göre anlamlı farklılaşma olmadığını (Koç, 2019; Çimen, 2017; Erçevik, 2014; Sesli, 2014; Steinberg ve Silverberg 1986) ortaya koyan araştırmalar bulunmaktadır. Ülkemizde yapılan çalışmalar incelendiğinde raporlanan araştırma sonuçlarında algılanan sosyo-ekonomik düzeyin duygusal özerklik üzerinde etkili olduğunu ortaya koyan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ayrıca bu araştırma grubundaki öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeylerinin dağılımına baktığımızda grubun neredeyse dörtte üçünün orta sosyo-ekonomik düzeyde olduğunu görülmektedir. Bu durum sosyo-ekonomik düzeye göre farklılık bulunmamasının sebebi olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada, ergenlerin psikolojik dayanıklılık puanlarının anne eğitim durumu değişkeniyle arasında anlamlı fark gösterip göstermediği incelendiğinde; araştırmaya katılan ergenlerin psikolojik dayanıklılık puanlarında anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazın incelendiğinde, ergenlerin

psikolojik dayanıklılık puanlarının anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılığın olduğunu gösteren (Dündar, 2016; Sezgin, 2016; Koç-Yıldırım 2014) araştırmalarına ulaşılmıştır. Bununla birlikte bu araştırma sonucunda elde edilen bulguları destekleyen ve anne eğitim durumu açısından bir farklılaşma olmadığını ortaya koyan (Uçar, 2020; Sarıkaya, 2019; Saka ve Ceylan, 2018; Atarbay, 2017; Purmut, 2016; Özcan, 2015; Güngörmüş, Okanlı ve Kocabeyoğlu, 2015; Toprak, 2014; Atik, 2013) araştırmalara da ulaşılmıştır.

Araştırmada, ergenlerin duygusal özerklik puanlarının anne eğitim durumu açısından anlamlı fark gösterip göstermediği incelendiğinde; araştırmaya katılan ergenlerin duygusal özerklik puanlarında anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğu ortaya konmuştur. Bu farklılığın annesi ilkokul/ortaokul mezunu olan katılımcılar ile annesi yüksek lisans/doktora mezunu olan katılımcılar arasında olduğu tespit edilmiştir. Annesi ilkokul/ortaokul mezunu olan öğrencilerin duygusal özerklik puanlarının, annesi yüksek lisans/doktora mezunu olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Alan yazın incelendiğinde, ergenlerin duygusal özerklik puanlarının anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılığın olmadığı (Aydın, 2015; Erçevik, 2014; Güneş, 2018; Koç, 2019; Çimen, 2017; Chen, 1994) araştırmalar bulunmaktadır. Bu araştırma bulgusuna ilişkin olarak ergenlik döneminde eğitim seviyesi yüksek olan annelerin, çocuklarına daha kontrollü, sıkı bir denetim yaklaşımı gösterdikleri ve daha fazla beklenti içinde buldukları söylenebilir. Bu sıkı denetim ve beklentinin aile ile ergen arasında ilişki çatışmalarına sebep olabileceği düşünülmektedir. Bu sebeple anne eğitim düzeyi yüksek olan ergenlerin, duygusal özerklik puanlarının düşük çıktığı düşünülmektedir. Nitekim bu çalışmanın sonucuna paralel olarak Çelik (2015) yaptığı araştırmada anne kontrolü arttıkça, ergenin duygusal özerklik düzeyinin azaldığı sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmanın sonucuna paralel başka bir araştırmada Musaağaoğlu ve Güre (2005) ailelerin ergenlik döneminde çocukları üzerinde uyguladıkları sıkı denetim ve kontrolün, ergenlerin özerklik gelişimini olumsuz etkilediğini ifade etmektedir. Bu çalışmanın sonucuna paralel başka bir araştırmada ise Koç (2019) ergenlerin annelerinin algıladıkları koruyucu-istekçi tutum arttıkça, duygusal özerklik düzeylerinin azaldığı sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmada, ergenlerin psikolojik dayanıklılık puanlarının baba eğitim durumu değişkeniyle arasında anlamlı fark gösterip göstermediği incelendiğinde; araştırmaya katılan ergenlerin dayanıklılık puanlarında baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazın incelendiğinde, ergenlerin psikolojik

dayanıklılık düzeylerinin baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılığın bulunduğunu gösteren (Dündar, 2016; Güngörmüş, Okanlı ve Kocabeyoğlu, 2015; Koç-Yıldırım, 2014) araştırmalarına ulaşılmıştır. Bununla birlikte bu araştırma sonucunda elde edilen bulguları destekleyen ve baba eğitim durumuna göre bir farklılığın bulunmadığını ortaya koyan (Uçar, 2020; Sarıkaya, 2019; Saka ve Ceylan, 2018; Atarbay, 2017; Purmut, 2016; Sezgin, 2016; Turgut, 2015; Özcan, 2015; Toprak, 2014) araştırmalara ulaşılmıştır. Araştırmada ergenlerin, anne-baba eğitim durumlarının, psikolojik dayanıklılık düzeylerine etkisinin olmadığı görülmektedir. Bu durumun anne-babaların eğitim düzeyinin ötesinde, çocuklarına nasıl destek oldukları, rol ve sorumluluklar verdiklerinin önemli olduğu düşünülmektedir. Toprak (2014) yaptığı araştırmada ebeveynlerin eğitilmiş olmasının, ergenlerin psikolojik dayanıklılıkları noktasında pozitif ve ya negatif etkiye sahip olmadığını ifade etmektedir. Bu ifade araştırmanın sonucunu desteklemektedir.

Araştırmada, ergenlerin duygusal özerklik puanlarının baba eğitim durumu değişkeniyle arasında anlamlı fark gösterip göstermediği incelendiğinde; araştırmaya katılan ergenlerin duygusal özerklik puanları arasında baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazın incelendiğinde, bu araştırma sonucunda elde edilen bulguları destekleyen ve ergenlerin duygusal özerklik puanlarının baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılığın olmadığı (Chen, 1994; Çimen, 2017; Erçevik, 2014; Güneş, 2018; Koç, 2019; Sesli, 2014) araştırmaların yanında Aydın (2015) tarafından yapılan araştırmada ise duygusal özerklik düzeylerinin baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılığın bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Duygusal özerklik düzeyinin baba eğitim durumu ile farklılaşmamasının sebebi ise, anne ve babaların çocukları ile kurdukları ilişkinin farklılaşması ve de çocuk yetiştirme sürecinde annenin rolünün daha fazla olması, babanın anne kadar etkin rol almaması şeklinde düşünülmektedir.

Ergen psikolojik dayanıklılığı ile duygusal özerklik değişkenleri arasında orta düzeyde negatif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Bir başka ifadeyle psikolojik dayanıklılık puanları artarken duygusal özerklik puanlarının .47 oranında azaldığı söylenebilir.

Özellikle özerklik gelişiminde ergenler aile ile yakın ilişkilerden uzaklaştığında özerklik gelişirken diğer taraftan koruyucu faktör olarak aile desteği ve ilişkinin zayıflaması, psikolojik dayanıklılığı azaltabilmektedir. Bu durum çalışmada ele alınan iki değişken arasında ters yönlü korelasyon ilişkisi bulunmasının sebebi olarak düşünülmektedir. Alan yazın incelendiğinde psikolojik dayanıklılık ile duygusal özerklik kavramlarını bir arada

araştıran başka bir çalışmaya rastlanmamıştır. Parra ve Oliva (2009) yaptıkları araştırmada duygusal özerkliğin artmasının ergenlerin ebeveynleriyle olan ilişkilerinin kötüleşmesine yol açtığını tespit etmiştir. Bu da aile desteğinin azalmasıyla psikolojik dayanıklılığı azaltabilmektedir. Bu sonuç bu araştırmanın bulgusunu desteklemektedir. Nitekim bu çalışmanın bu sonucuna paralel başka bir araştırmada Koç-Yıldırım (2014) psikolojik dayanıklılık toplam puanları ile benlik kurgusunu ölçen özerk ilişkisel benlik ölçeğinin özerklik alt boyutu arasında negatif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda ergenlerin özerklik düzeyleri arttıkça psikolojik dayanıklılık düzeylerinin azaldığı sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç bu araştırmanın sonucunu desteklemektedir.

Bu araştırmada algılanan sosyo-ekonomik düzey ele alınırken aslında araştırma grubunun bu anlamda farklılaşmadığı görülmüştür. Bu aynı zamanda bu araştırmanın bir sınırlılığı olduğu söylenebilir. Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgulara yönelik gelecekte araştırma yapacak uzmanlara, uygulayıcılara ve ailelere öneriler sıralanmaktadır. Bu araştırmada ergenlerde psikolojik dayanıklılık ile duygusal özerklik arasındaki ilişki incelenmiştir. Ergenlik döneminde ve gelişim sürecinde bu iki özellik önemlidir. Psikolojik dayanıklılık ve duygusal özerklik ve bu özelliklerin gelişimini desteklemek amacıyla psikolojik danışmanların öğrencilere, velilere seminerler ve eğitim programları düzenlemesi önerilebilir.

Sosyo-ekonomik düzeyi belirlemek oldukça zor olabilmektedir. Bu nedenle yapılacak araştırmalarda sosyo-ekonomik düzeyi ortaya koyacak kriterlerin ve bunu yansıtan grupların (devlet-özel okul gibi) dikkate alınması önerilmektedir.

Araştırma sonuçlarının genellenebilirliğini arttırmak için daha geniş ve katılımcı çeşitliliği yüksek gruplarla; örneğin farklı okul türleri ile (meslek okulu- özel okul) uygulanması önerilebilir.

Bu araştırmada psikolojik dayanıklılık ile duygusal özerklik, cinsiyet, sınıf düzeyi, algılanan sosyoekonomik düzey, anne ve baba eğitim durumu açısından incelenmiştir. Bu değişkenlerin yanı sıra duygusal özerklik gelişimi için etkisi olabileceği varsayılan annenin çalışma durumu ve çocuğun bakıcı yanında büyüme durumu değişkenlerine göre ilişkilerin incelenmesi önerilmektedir.

Psikolojik dayanıklılık ve duygusal özerklik kavramları kimlik ve kişilik gelişimde önemli bir etkisinin olduğu için ebeveynlerin çocuk yetiştirirken uzmanlardan yardım almaları ve bu süreci bilinçli bir şekilde yürütmeleri önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Akman, Y., Abaslı, K. ve Polat, Ş. (2018). Duygusal özerklik, öğrenci yılmazlığı, öğretmene güven ve problem çözme becerilerine yönelik algı arasındaki ilişkilerin öğrenci görüşlerine göre incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38 (3), 987-1012.
- Aktaş, E. (2016). *Ergenlerin Psikolojik Dayanıklılıkları İle Gelecek Beklentileri Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun
- Altundağ, Y. (2013). *Anne-babası boşanmış ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinde yordayıcı değişkenler olarak yaşam doyumu ve yalnızlık*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu
- Atarbay, S. (2017). *Farklı Bölümlerde Öğrenim Gören Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Kaygı Düzeylerinin Psikolojik Dayanıklılıklarına Etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Atik, L. E. (2013). *Liseli Ergenlerde Bağlanma Stilleri ve Psikolojik Sağlık Düzeyleri Arasındaki İlişkide Öz-Yansıtma ve İç görünün Rolü*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bilim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Aydın, İ. (2015). *Ders dışı etkinliklere katılan ve katılmayan öğrencilerin duygusal özerkliklerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon
- Aydoğdu, T. (2013). *Bağlanma Stilleri, Başa Çıkma Stratejileri ile Psikolojik Dayanıklılık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Bahadır, E. (2009). *Sağlıkla ilgili fakültelerde eğitime başlayan öğrencilerin psikolojik sağlık düzeyleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Basım, H. N. ve Çetin, F. (2011). Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği'nin güvenilirlik ve geçerlilik çalışması, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22 (2):104-116
- Benard, B. (1993). Fostering Resiliency in Kids, *Educational Leadership*. November,, 44-48

- Beyers, W. & Goossens, L. (1999). Emotional autonomy, psychosocial adjustment and parenting: interactions, moderating and mediating effects. *Journal of Adolescence*, 22, 753-769
- Bildirici, F. (2014). *Özel Eğitime Gereksinimi Olan Çocuğa Sahip Ailelerde Aile Yüğü İle Psikolojik Dayanıklılık Arasındaki İlişki*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Bulut, S., Doğan, U. ve Altundağ, Y. (2013). Adolescent Psychological Resilience Scale: Validity and reliability study. *Suvremena psihologija*. 16(1), 21-32.
- Büyüköztürk, Ş. (2006). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları
- Büyüköztürk, Ş., E. Kılıç Çakmak, Ö. E. Akgün, Ş. Karadeniz & F. Demirel. (2015). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (19.baskı) Pegem Akademi, Ankara
- Chen, Z. Y. (1994). *The Positive And Negative Consequences Of Adolescent Emotional Autonomy: The Relation Of Aspects Of Autonomy To Academic Achievement And Socially Disapproved Behaviours*. Yayımlanmamış Doktora tezi, Stanford University, California
- Chou, K.L. (2000). Emotional autonomy and depression among chinese adolescents. *The Journal of Genetic Psychology*. 161 (2), 161-168
- Çelik, E. G. (2015). *Algılanan Ebeveyn Kontrolü İle Ergen İyi Oluşu Arasındaki İlişkide Duygusal Özerklik Ve Empatinin Aracı Rolü*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Çimen, S. (2017). *Duygusal özerklik kazanımında benlik saygısı ve karar verme stillerinin etkilerinin belirlenmesi*. Yayımlanmamış (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Demir, M. (2016). *Kanser Hastası Olan Kişilerin Bağlanma Stillerine Göre Psikolojik Dayanıklılıklarının İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Demir, M. ve Karabacak, A. (2017). *Ergenlerin duygusal özerkliklerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21(2), 427-442
- Deniz, M. Çok, F. ve Duyan, V. (2013). Duygusal özerklik ölçeğinin ergenler için uyarlanması ve psikometrik özellikleri. *Eğitim ve Bilim*, 38 (167), 352-364

- Dündar, Ü. (2016). *Lise Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılık Ve Öfke İfade Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Gaziosmanpaşa İlçesi Örneği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erçevik, A. (2014). *Lise öğrencilerinin duygusal özerklik ve sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Ernas, Ş. (2017). *Özerklik ve Psikolojik Dayanıklılık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), T.C. İstanbul Gelişim Üniversitesi, T.C. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Esen-Çoban, A. (2013). Türkiye’de ergenlerin duygusal özerkliklerinin bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Eğitim ve bilim*, 169 (38), 358-370
- Gizir, C. A. (2007). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler üzerine bir derleme çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*,3(28), 113-128
- Güneş, E. (2018). *Zorbalık Eğilimi Duygusal Özerklik ve Akıllı Telefon Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Güney, M. A. (2017). *Ergenlerde duygusal özerklik, sosyal destek ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi*.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya
- Güngörmüş, K., Okanlı, A., ve Kocabeyoğlu, T. (2015). Hemşirelik Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılıkları ve Etkileyen Faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 6(1), 9-14
- Gürkan, U. (2006). *Grupla Psikolojik Danışmanın Üniversite Öğrencilerinin Yılmazlık Düzeyine Etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Gürkan, U. (2014) Üniversite Öğrencilerinin Yılmazlık ve İyilik Halinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi, *E-Journal Of New World Sciences Academy*, 9 (1), 18-35
- Hoşoğlu, R., Kodaz, A. F., Bingöl, T. Y.,ve Batık, M. V. (2018). Öğretmen adaylarında psikolojik sağlamlık. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(14), 217-239
- Kararımak, Ö. (2006). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(26), 129-139
- Koç, F. (2019). *Ergenlerde Anne Baba Tutumları İle Duygusal Özerklik Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi (Düzce İli Örneği)*.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi),

T.C. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı,
İstanbul

- Koç Yıldırım, P. (2014). *Ergenlerde psikolojik dayanıklılık ile benlik kurgusu arasındaki ilişkinin incelenmesi*.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Krovetz, M. L. (1999). *Fostering resiliency: Expecting all student stouse their minds and heart swell*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press
- Kumpfer, K. L. (1999). *FactorsandProcessesContributingtoResilience*. In M. D. Glantz, J. L. Johnson (Eds.), *Resilienceand Development: Positive Life Adaptations*, (pp. 179-224). New York: KluwerAcademic/Plenum
- Lamborn, S. D., & Steinberg, L. (1993). Emotional autonomy redux̄: Revisiting Ryan and Lynch. *Child Development*, 64, 483-499
- Liu, Y., Wang, Z. & Li, Z. (2012). "Affective mediators of the influence of neuroticism and resilience on life satisfaction". *Personality and Individual Differences*, 52, 833-838
- Masten, A. S. (2001). Ordinary magic: resilience processes in development. *American Psychologist*, 56(3), 227-238
- McBride-Chang, C. & Chang, L. (1998). Adolescent- parent in Hong Kong: Parenting styles emotional autonomy, and school achievement. *The Journal of GeneticPsychology*, 159 (4), 421-436
- Musaagaoglu, C. ve Güre A. (2005). Ergenlerde Davranışsal Özerklik ile Algılanan Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 20(55), 79- 94
- Norman,E.(2000).*Introduction:thestrengthsperspectiveandresiliencyenhancement - a natural partnership*. In E. Norman (Eds.), *Resiliency Enhancement* (pp. 116). New York: Columbia UniversityPress
- Orman, Y. (2016). *Lise Öğrencilerinde Algılanan Sosyal Destek İle Psikolojik Dayanıklılık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Başakşehir Örneği*.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), T.C. Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Öğülmüş, S. (2001), Bir kişilik özelliği olarak yılmazlık, *I. Ulusal Çocuk Ve Suç Sempozyumu: Nedenler ve Önleme Çalışmaları*. Ankara (29-30 Mart)
- Önder, A. ve Gülay, H. (2008). İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Psikolojik Sağlamlığının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 192-197

- Özcan, B. (2005). *Anne Babaları Boşanmış Ve Anne Babaları Birlikte Olan Lise Öğrencilerinin Yılmazlık Özellikleri Ve Koruyucu Faktörler Karşılaştırması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Özdemir, Y. ve Çok, F (2011). Ergenlikte Özerklik Gelişimi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (36), 152-164
- Özkan, L. (2019). *Lise Öğrencilerinin Duygusal Zeka Düzeyleri İle Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Parra, A. Ve Oliva, A. (2009). A longitudinal research on the development of emotional autonomy during adolescence. *The spanish journal of psychology* 12 (1), 66-75.
- Purmut, E. C. (2016). *Ergenlerde benlik imgesi ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkinin incelenmesi*.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Rutter, M. (2006). Implications of resilience conceptsfor scientific understandig. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1094, 1-12
- Ryan, R. M., & Lynch, J. H. (1989). Emotional Autonomy versus Detachment: Revisiting The Vicissitudes of Adolescence and Young Adulthood. *Child Development*, 60(2), 340-356
- Saka, A. ve Ceylan, Ş. (2018). Ergenlerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Aile Yapılarına Göre İncelenmesi. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*. 5(1), 68-86
- Sarıkaya, A. (2015). *14-18 yaş arası ergenlerin benlik saygısı ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Bilim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Sarıkaya, B. (2019). *Üniversite Öğrencilerinin Ebeveynleşme Yaşantıları ile Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasındaki İlişki*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan
- Sesli, Ç. (2014). *Ortaöğretim öğrencilerinin özerklik düzeyleri ile değer yönelimleri ve kendini ayarlama düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri
- Sezgin, F. (2012). İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin İncelenmesi, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20 (2), 489-502

- Steinberg, L. & Silverberg, S. B. (1986). The vicissitudes of autonomy in early adolescence. *Child Development*, 57, 841-851
- Steinberg, L. (2007). *Ergenlik (Yayına Haz. Figen Çok)*. Ankara: İmge Kitabevi
- Tabachnick B.G. & Fidell L.S. (2013). *Using Multivariate Statistics*. 6th Ed. Boston, 113
- Taşgın, E. ve Çetin, F. Ç. (2006) Ergenlerde Major Depresyon: Risk Etkenleri, Koruyucu Etkenler ve Dayanıklılık. *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi*, 13(2):87-94
- Terzi, Ş. (2005). *Öznel İyi Olmaya İlişkin Psikolojik Dayanıklılık Modeli*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Terzi, Ş. (2008). Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılıkları ve Algıladıkları Sosyal Destek Arasındaki İlişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (29), 1-11
- Toprak, H. (2014). *Ergenlerde mutluluk ve yaşam doyumunun yordayıcısı olarak psikolojik sağlamlık ve psikolojik ihtiyaç doyumu*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya
- Toprak, A. (2019). *Ergenlerde Algılanan Anne-Baba Tutumu İle Duygusal Özerklik Ve Sır Saklama Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya
- Tung, S. & Dhillon, R. (2006). Emotional autonomy in relation to family environment: A gender perspective. *Journal of The Indian Academy of Applied Psychology*, 32 (3), 201-212
- Turgut, Ö. (2015). *Ergenlerin Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin, Önemli Yaşam Olayları, Algılanan Sosyal Destek Ve Okul Bağlılığı Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir
- Uçar, Z. M. (2020). *Ergenlik Dönemi Bireylerinin Kişilik Özellikleri İle Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasındaki İlişki*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya
- Ülker Tümlü, G. (2012). *Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Farklı Üniversite Öğrencilerinin Temas Engellerinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Ülker Tümlü, G., ve Receptoğlu, E. (2013). Üniversite Akademik Personelinin Psikolojik Dayanıklılık Ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(3), 205-213

- Yazıcı, A. (2019). *Ergenlerde Duygusal Özerklik, Eylemlilik ve Arkadaşa Bağlanma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas
- Yektaş, Ç. (2013). *Depresyon Tanılı Kız Ergenlerde İntihar Davranışının Doğası ve Gelişimsel Bağlamı: Kimlik Duygusu, Ergen-Ebeveyn İlişkileri ve Duygusal Özerklik*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi, Çocuk Ergen Ruh Sağlığı Anabilim Dalı, İzmir
- Yılmazer, Y. (2007). *Anne-Baba Tutumları ile İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Okul Başarısı ve Özerkliklerinin Gelişimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*,(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara